

Z HISTORIE OSTROŽSKÝCH STAVEB

Zahajujeme čtvrtletní seriál, ve kterém představujeme čtenářům Ostrožských listů stavby obytné, hospodářské i technické (kdo je projektoval či stavěl, jak vypadaly dříve a jak dnes, kdo v nich bydlel, čím jsou zajímavé, či dokonce výjimečné; a proč zasluhují naši pozornost).

Případné další informace k jednotlivým stavbám vítáme.

I. OKRESNÍ NEMOCENSKÁ POKLADNA (NYNÍ DĚTSKÝ DOMOV)

SOKOLOVSKÁ UL. Č. 620

PROJEKT: ING. ARCH. MILOSLAV KOPŘIVA, 1925

Portrét Miloslava Kopřivy. Soukromý archiv Víta Mádra.

„Velká města jsou odborně architektonicky střežena, ale kdo střeží naše venkovská města a dědiny? Kdo poučí tamní rozhodující kruhy o jejich dalekosáhlé odpovědnosti před budoucími obyvateli?“

Miloslav Kopřiva: Všeobecné zásady výstavby obcí. In: Stavitel, 1922, č. 23.

Budovu Okresní nemocenské pokladny, v níž dnes sídlí dětský domov, projektoval

Miloslav Kopřiva (1894–1968), čelný představitel moravské architektury meziválečného Československa. Narodil se v Tučapech u Holešova v rodině učitele, vystudoval zemskou reálku v Holešově – a není bez zajímavosti, že jeho spolužákem tady byl Bohuslav Fuchs (1895–1972, český architekt evropského významu), s nímž se pak během své profesní kariéry celoživotně potkával. Po maturitě (1912) začal Miloslav Kopřiva studovat obor architektura a pozemní stavitelství na Českém vyso-

kém učení technickém v Praze, studia však dokončil až po čtyřleté vojenské službě v roce 1920, přičemž během I. světové války pracoval v ženijním praporu především na srbské frontě.

Už v roce 1921 založil Miloslav Kopřiva v Brně vlastní projektční kancelář a za dobu jejího trvání, do roku 1935, navrhl a zčásti realizoval skoro dvě stovky regulačních a urbanistických plánů, projektů veřejných budov, peněžních ústavů, kostelů, kaplí, škol, sokoloven, pošt, léčebných ústavů, obchodních a průmyslových objektů, nájemných i rodinných domů a interiérů. Miloslav Kopřiva intenzivně spolupracoval s venkovskými zastupitelstvy nebo tělocvičnými a jinými spolky, které potřebovaly pro svou činnost nové objekty. Jeho realizované projekty formovaly v prvních letech po vzniku Československa nejen podobu Brna, ale přenášely principy moderní architektury i za hranice moravské metropole do menších měst. Dokázal citlivě reagovat na existující prostředí – na historickou zástavbu městských center i na venkovské osídlení. Jeho stavby pro venkov charakterizuje formální střídmost, bezprostředně vycházející z funkce, a také z tvarů a materiálů, typických pro venkovské stavby. Ze staveb realizovaných v Kopřivově působnosti, v Brně, zmiňme dvě nejznámější – někdejší obchodní dům Brouk & Babka (1934, dnes obchodní dům Baťa, Česká

ul.), který dodnes funguje v plném rozsahu a bez zásadnějších stavebních či provozních zásahů, a kino Jas v Brně-Husovicích. Obě ryze funkcionalistické stavby jsou také nejčastěji publikovanými díly Miloslava Kopřivy.

V letech 1935–1947 působil Kopřiva na Slovensku, nejprve jako přednosta technického oddělení města Košic, později jako děkan fakulty stavebního inženýrství vysoké školy technické M. R. Štefánika v Košicích a později v Bratislavě (jako občan Protektorátu však na Slovensko pouze zajížděl). V roce 1947 přesunul své profesní působení zpět do Brna. Byl jmenován řádným profesorem a vedoucím katedry pozemního stavitelství tehdejší Benešovy techniky, dnešního Vysokého učení technického (VUT). V roce 1960 byl ze své funkce na VUT v Brně předčasně odvolán s odůvodněním, že jeho pedagogické působení, přes vysokou odbornost, je nadále nežádoucí. V pozadí tohoto faktického vyhazovu byly Kopřivovy osobní kvality, umělecké cíle a také nemalý vliv jeho výchovného působení na generace mladých architektů.

K soukromému životu architekta Miloslava Kopřivy dodejme tolik: už jako etablovaný, respektovaný a finančně dobře zajištěný architekt se v roce 1934 oženil s Annou Leherovou a v manželství se narodila dcera Eva. Archiv, odrážející profesní kariéru i ryze soukromé aktivity architekta Kopřivy, uchovává jeho vnuk Vít Mádr.

Sídlo Okresní nemocenské pokladny v Uh. Ostrohu vyprojektoval Miloslav Kopřiva jako solitér na volném prostranství v Sokolské ulici vedle sokolského cvičiště (dnes Sokolovská ul. č. 620). Stavba byla postavena v roce 1925. Třípodlažní budova měla rovné střechy a jednotlivá podlaží byla na sebe vršena vždy v menším objemu, takže v každém podlaží vznikly terasy. Projekt svým avantgardním pojetím vycházel z moderních proudů holandské architektury a neměl tehdy na moravském venkově obdobu. V roce 1933 došlo k menším stavebním úpravám pod vedením stavitele Macha a v domě byl umístěn Masarykův okresní sociálně zdravotní dům.

Novostavba Okresní nemocenské pokladny, projekt Miloslav Kopřiva. Soukromý archiv Víta Mádra. Foto: neznámý autor, 1925.

Podoba stavby na konci 30. let minulého století, kdy zde sídlil Masarykův okresní sociálně zdravotní dům. Foto Antonín Koukal, ca 1938.

Podoba dětského domova po první přestavbě. Foto: Jan O. Eliáš, 1991.

Osud stavby po 2. světové válce však negoval téměř vše pozitivní – přestavba pro potřeby sirotčince nerespektovala architektonické kvality díla, autorství Kopřivovo bylo zapomenuto, vchod do budovy byl přesunut a vnitřní dispozice znepřehledněna, změněny byly okenní otvory. Manželé Syroví, kteří před vyhlášením památkové zóny prováděli stavebně-historický průzkum Uh. Ostrohu, pak mohli konstatovat, že z původní kvalitní stavby nadregionálního významu zbyl po necitlivé přestavbě jenom protipožární žebřík. Jejich doporučení k všestranné rehabilitaci stavby, k níž by bylo možné využít původní dokumentaci, zůstalo nevyслуšeno.

V roce 2004 byla budova přestavěna znovu a ještě radikálněji. Zadavatelem byl ostrožský Městský úřad a přestavbu podle projektu Ing. arch. Pavla Hanulíka realizovala zlínská stavební firma Formica (mimořádně – firma, která sídlí v baště české moderní architektury). Povědomí o původní hodnotě stavby a jejím autorovi zcela vyprchalo a zřejmě se o to nikdo ani nezajímal. Po důkladné přestavbě nezbyl ani ten protipožární žebřík a původní Kopřivův projekt už v současné podobě stavby nelze identifikovat. Škoda. Dobrou zprávou závěrem budiž to, že dětem bez funkčních rodin budova poskytuje kvalitní materiální zázemí.

Kdo by chtěl v nejbližším okolí Uherského Ostrohu vidět realizace Kopřivových projektů, ke kterým byl další stavební a urbanistický vývoj milosrdnější a které zůstaly víceméně v původní podobě, pak stačí zajet do interní ordinace MUDr. Pietropaolové do Uh. Hradiště (původně vila MUDr. Samohýla, ul. Kollárova 545), do Bzence na poštu (ul. Boženy Němcové 85), do spořitelny v Kyjově (Masarykovo nám. 29/2) nebo do Divadelní kavárny v Luhačovicích (původně Lázeňská mlékárna, Dr. Palka Blaho 416).

(Příště: Vila Marianna, areál firmy Dyas)

PhDr. Helena Beránková,
Společnost pro obnovu vesnice a malého města

Dětský domov po přestavbě z roku 2004. Foto: Helena Beránková, 2025.